

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 53/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Tullissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 2014 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Tullissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 174/2014 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnon (PeVL 49/2014 vp, LaVL 18/2014 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jere Lumme, valtiovarainministeriö
- poliisiylitarkastaja Keijo Suuripää, sisäministeriö, poliisiosasto
- poliisiylitarkastaja Arto Hankilanoja, Poliisihallitus
- valvontaosaston päällikkö Sami Rakshit, Tulli
- professori Kimmo Nuotio
- apulaisprofessori Sakari Melander.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- keskusrikospoliisi
- Tulliliitto ry
- Tullin Akavalainen Yhdistys ry
- Tullivirkamiesliitto ry
- Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rikostorjunnasta Tullissa. Lakiin siirrettäisiin nykyisin tullilaissa olevat Tullin rikostorjuntaa koskevat säännökset. Säännöksiä ja Tullin toimivaltuuksia tarkennettaisiin vastaamaan esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädettyä. Ehdotetulla lailla varmistettaisiin jatkosakin Tullin ja poliisin toimivaltuuksien symmetrisyys, ja samalla vältettäisiin päällekkäisten toimintojen rakentaminen. Esityksellä on tarkoitus myös parantaa esitutkintaviranomais-

ten välistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa sekä rikostorjunnan toimien koordinaatiota. Tullilla olisi velvollisuus ilmoittaa poliisille tietoonsa tulleista vakavista rikoksista ja käynnistämistään toimenpiteistä rikoksen selvittämiseksi ja poliisilla olisi oikeus pyytää tiettyjen edellytysten täytyessä tullirikoksen esitutkinnan siirtämistä poliisille.

Tullilaki olisi edelleen Tullin hallinnollista toimintaa sääntelevä yleislaki, jota noudatettaisiin myös rikostorjunnan osalta, jollei Tullin rikos-

torjunnasta annetussa laissa toisin säädettäisi. Tullin henkilötietojen käsittelyä ja rikostorjunnan rekistereitä koskevat säännökset koottaisiin myöhemmin annettavaan Tullin rekistereitä koskevaan uuteen lakiin.

Salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmiiin ja käyttöedellytyksiin tehtäisiin täsmennyksiä, ja samalla säädettäisiin niitä koskevista eräistä uusista toimivaltuuksista.

Tullille säädettäisiin toimivaltuudet peitetoiminnan ja valeoston käyttöön sekä estää salaisen tiedonhankinnan paljastuminen tekemällä ja käyttämällä vääriä, harhauttavia ja peitelyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistamalla ja käyttämällä vääriä asiakirjoja. Peitetoiminnan ja valeoston käytännön toteutuksesta vastaisi poliisi Tullin esittämän pyynnön perusteella, lukuun ottamatta yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa ja valeostoa.

Lisäksi tietolähteiden käytöstä tullirikostorjunnassa säädettäisiin lain tasolla yhdenmukaisesti suhteessa poliisilakiin ja pakkokeinolakiin. Tietolähteen ohjattu käyttö mahdollistettaisiin myös tullirikosten torjunnassa.

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä ilmoittamisesta säädettäisiin uuden poliisilain tavoin nykyistä tarkemmin. Laissa säädettäisiin myös niin sanotun ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Laki sisältäisi säännökset Tullin henkilöstöön kuuluvan vaihtolovelvollisuudesta ja -oikeudesta sekä näihin liittyen ilmaisuvelvollisuudesta.

Tuomioistuimen päätösvaltaa ehdotetaan liittäväksi salaisiin tiedonhankinta- ja pakkokeinoiniin liittyvissä menetelmissä.

Perus- ja ihmisoikeuksien suojaan kiinnitettäisiin entistä tarkempaa huomiota. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevaa sääntelyä nostettaisiin määräyatasolta lakitasolle, ja laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin ja laajemmin Tullin toiminnassa noudatettavista muista periaatteista.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tullilain 46 ja 47 §:n muuttamisesta annetun lain kumoamisesta sekä muutettaviksi tullilakia, poliisilakia, rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettua lakia, pakkokeinolakia, esitutkintalakia, ulkomaalaislakia, valtion virkamieslakia, sähköisen viestinnän tietosuojalakia, rikoslakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia, Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettua lakia, valmisteverotuslakia, haastemieslakia ja ulosottokaaresta annettua lakia. Nämä muutokset ovat pääosin teknisiä. Tullilaisia kumottaisiin rikostorjuntaa koskevat säännökset.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Voimassa oleva tullilaki (1466/1994) sisältää myös Tullin rikostorjunnassa sovellettavat säännökset, joita on vuosien varrella muutettu useita kertoja. Tullin rikostorjunnan toimintaympäristön muutoksista johtuen voimassa oleva lainsäädäntö ei ole sisällöltään tai rakenteeltaan riittävän selkeää ja täsmällistä huomioon ottaen Tullin rikostorjunnan tarpeet sekä perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen.

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että säädettävään uuteen lakiin Tullin rikostorjunnasta kootaan Tullin rikostorjuntaa koskevat säännökset sekä saatetaan säännökset ajan tasalle uusien poliisilain (872/2011) ja pakkokeinolain (806/2011) kanssa. Tarpeen on myös saattaa Tullin rikostorjuntaa koskeva sääntely rakenteeltaan ja systematiikaltaan yhdenmukaiseksi uuden poliisi- ja pakkokeinolainsäädännön kanssa. Hallintovaliokunta pitää asianmukaisena myös saattaa Tullin salaiseen tiedonhankin-

taan liittyvät toimivaltuudet tarpeellisin osin yhdenmukaisiksi poliisia koskevan sääntelyn kanssa.

Hallintovaliokunta toteaa lakivaliokunnan tavoin, että toimivaltuuksista säätämisen perimmäisenä tarkoituksena ovat Tullin rikostorjunnan tarpeet. Tullille ei kuitenkaan tule säätää laajempia valtuuksia kuin poliisilla on uuden esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön perusteella. Lakivaliokunnan lausunnon mukaan Tullille on nimenomaan sen rikostorjuntaan liittyvillä perusteilla tarkoituksenmukaista säätää nyt ehdotettavat toimivaltuudet, joissa edellä mainitun uuden lainsäädännön tavoin huomioidaan asianmukaisesti myös oikeusturvänäkökohdat. Tullin rikostorjuntaa koskevan sääntelyn tulee myös lainsäädäntöteknisesti vastata edellä mainituissa uusissa laeissa säädettyä.

Hallituksen esityksen keskeisiin tavoitteisiin kuuluu poistaa tarpeeton eri rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien epäsymmetrisyys. Esityksen perustelujen mukaan tilanne, jossa eri esitutkintaviranomaisilla on toisistaan poikkeavat toimivaltuudet, on epätarkoituksenmukainen. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmissa lausunnoissaan katsonut, että poliisin käytössä olevien toimivaltuuksien kanssa samojen valtuuksien säätäminen Tullille ei välttämättä ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta (PeVL 2/1996 vp, s. 3 ja PeVL 37/2002 vp, s. 1—2). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan esityksen yleisperusteluista ja yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee kuitenkin esitettyjen muutosten painava yhteiskunnallinen tarve. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esityksessä ehdotetut toimivaltuudet ovat eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta Tullin rikoksen torjunnan kannalta välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Uudistettu poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntö on käsitelty eduskunnassa vuoden 2010 valtiopäivillä aivan vaalikauden lopun työ- ja aikataulupaineissa tietoisena siitä, että mittavaa lainsäädäntökokonaisuutta joudutaan tarkastelemaan uudelleen meneillään olevalla vaalikaudella. Hallitus onkin antanut esityksen-

sä HE 14/2013 vp (esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön tarkistaminen) ja HE 16/2013 vp (poliisilain tarkistaminen) eduskunnalle vuoden 2013 valtiopäivillä. Lakivaliokunta on antanut ensin mainitusta esityksestä mietintönsä LaVM 17/2013 vp (pakkokeinolain muutokset laissa 1146/2013) ja hallintovaliokunta jälkimmäisestä esityksestä mietintönsä HaVM 20/2013 vp (poliisilain muutokset laissa 1168/2013). Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on ilmennyt puutteena se seikka, ettei lakiehdotuksissa ole huomioitu edellä mainittuja lainsäädännön tarkistuksia eli uuden lainsäädännön niin sanottua korjaussarjaa. Nämä seikat ovat nousseet esiin sekä hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa että perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan launnonissa. Lakivaliokunta on lausunnossaan tarkastellut huomattavan perusteellisesti ja yksityiskohtaisesti niitä poliisilain ja pakkokeinolain muutoksia, jotka ovat nyt käsiteltävän hallituksen esityksen valmistelussa jääneet ottamatta huomioon.

Hallituksen esityksen laatiminen on merkinnyt mittavaa ja vaativaa lainsäädäntöhanketta. Ilmeisesti ainakin osin sen vuoksi esityksen perustelut ja lakiteksti poikkeavat paikoin toisistaan. Hallituksen esitykseen on ollut tarpeen tehdä myös joitakin lainsäädännön yhteensovittamisesta johtuvia muutoksia.

Hallintovaliokunta toteaa lisäksi, että säädettävän lain rikostorjunnasta Tullissa keskeisiin käsitteisiin kuuluu termi "tullirikos", jota on asiantuntijakuulemisessa pidetty väljänä ja merkityksensä huomioon ottaen ongelmallisena. Tätä seikkaa lieventävänä tekijänä on kuulemisessa katsottu, ettei tullirikoksen määritelmän ole tarkoitukseen olla sellaisenaan sovellettava rangaistussäännös. Joka tapauksessa hallintovaliokunta ehdottaa käsitteen selkeyttämistä niin, ettei tullirikoksen käsitteen piiriin kuulu asetus- tai hallinnollisen määräyksen rikkomiseen perustuva teko tai laiminlyönti.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa 2., 3., 7.—

9. ja 12.—17. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomina sekä 1., 4.—6. ja 11. lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuina tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa 10. lakiehdotuksen hylkäämistä, koska sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) on kumotu.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikostorjunnasta Tullissa

1 luku. Yleiset säännökset

2 §. Määritelmät. Valiokunta ehdottaa 1 luvun 2 §:n 1 a -kohdassa tullirikoksen käsitteen muuttamista niin, että teko tai laiminlyönti, joka voidaan lukea rikoksen käsitteen piiriin, edellyttää laintasoista normia. Lainkohdasta on sen vuoksi poistettava ilmaisut, jotka viittaavat siihen, että myös asetuksen tai hallinnollisen määräyksen rikkominen voi kuulua tullirikoksen käsitteeseen. Muutos selkeyttää olennaisesti epätasmlisenä pidettyä tullirikoksen käsitettä.

3 §. Tullin toimivalta. Pykälä koskee Tullin toimivaltaa rikostorjunnassa ja sen asemaa esitutkintaviranomaisena. Valiokunta ehdottaa sääntelyn tarkentamista niin, ettei rikostorjunta voi perustua asetustasoiseen säännökseen.

4 §. Tullirikostorjunnan tullimiehen tehtävät ja toimivaltuudet. Pykälässä on ehdotettu mainittavaksi lait, joita sovelletaan rikostorjunnasta Tullissa annettavan lain ohella. Hallintovaliokunta katsoo, että pykälän 2 momentissa on perusteltua mainita informatiivisuussyistä esitutkintalaki ja pakkokeinolaki siitä huolimatta, että niitä sovelletaan yleislakeina muutoinkin. Tarve muutokselle perustuu siihen, että laki rikostorjunnasta Tullissa on monessa suhteessa sidoksissa näihin lakeihin. Momentin loppuun on perusteltua lisätä myös maininta siitä, että tullimiehellä ei ole momentissa säädettyä oikeutta, jos "muussa laissa" toisin säädetään. Tämä perustuu siihen, että myös muussa kuin nyt ehdotetussa

laissa voidaan säätää rajoituksia muiden viranomaisten kuin poliisin toteuttamalle pakkokeinojen käytölle (ks. esim. pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 2 momentti). Hallintovaliokunta ehdottaa, että 1 luvun 4 §:n 2 momentti hyväksytään näin kuuluvana:

*"Tullirikostorjunnan tullimiehellä on Tullin suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä **esitutkintalain mukaisiin** tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää **pakkokeinolain mukaisia** pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa, jollei tässä **tai muussa laissa** toisin säädetä."*

2 luku. Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

6 §. Toimenpiteistä luopuminen. Pykälässä säädetään mahdollisuudesta jättää esitutkinta toimittamatta rikoksesta tai jättää asia ilmoittamatta syyttäjälle. Tullimies voi ehdotuksen mukaan kuitenkin antaa rikokseen syyllistyneelle huomautuksen. Tammikuun 1 päivänä 2015 voimaan tulleessa laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta (670/2014, HE 58/2013 vp) toimenpiteistä luopumista koskevia säännöksiä on muutettu niin, että niin sanotusta syyksilukevasta syyttämättä jättämisestä on luovuttu. Tästä syystä asiaa koskevissa säännöksissä ei enää säädetä rikoksesta ja tekijästä, vaan epäilystä rikoksesta ja rikoksesta epäilystä. Tuossa yhteydessä on muutettu vastaavalla tavalla muitakin syyttämättä jättämistä koskevia säännöksiä, mutta ei sen sijaan esitutkintalain 3 luvun 9 §:n säännöstä esitutkinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta.

Hallintovaliokunta toteaa lakivaliokunnan lausuntoon viitaten, että yhtä perusteltua kuin syyttämättä jättämistä koskevissa säännöksissä on myös esitutkinnan toimittamatta jättämistä koskevissa säännöksissä säätää nimenomaan epäilystä rikoksesta. Ehdotettu säännös on hallintovaliokunnan käsityksen mukaan tarkoitettu sovellettavaksi tapauksissa, joissa on selvää, että vähäinen rikos on tehty, ja joissa tekijä on selvillä. Tästä huolimatta lainsäädännön yhdenmukaisuuden perusteella on asianmukaisempaa puhua

epäilystä rikoksesta ja rikoksesta epäilystä. Muutos on mahdollista tehdä ilman, että esitutkintalain 3 luvun 9 §:ää on tässä yhteydessä välttämätöntä muuttaa. Huomionarvoista on myös se, että esitutkintalain 10 luvun 3 §:n mukaan poliisimies voi antaa "rikoksesta epäiltynä olleelle" (ei siis "rikokseen syyllistyneelle") suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinta lopetetaan esitutkintalain 3 luvun 9 §:n nojalla. Hallintovaliokunta ehdottaa 2 luvun 6 §:n 2 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

"Jos epäilystä rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sarkoa ja sitä on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, tullimies voi luopua esitutkinnan toimittamisesta tai jättää ilmoittamatta asian syyttäjälle. Tullimies voi kuitenkin antaa rikoksesta epäiltynä olleelle huomautuksen."

14 §. Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä. Voimassa olevaan tullilain 28 §:n 3 momenttiin verrattuna hallituksen esityksen 14 §:n 1 momentissa on ehdotettu selkeästä muutosta, että Tullilla on oikeus saada tietoja myös julkisilta yhteisöiltä. Pykälän 1 momentin mukaan Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvosto jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Perustelujen (s. 31) mukaan käytännön ongelmia tietojen saannissa on ilmennyt tilanteissa, joissa rekisterinpitäjänä on julkinen yhteisö. Perusteluissa on mainittu momentin vastaavan asiallisesti poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momenttia.

Lakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esityksen perusteluissa esitetty näkemys muutoksen tarpeelle on hyväksyttävä, mutta on kuitenkin huomattava, että ehdotettu muutos johtaa poliisilaissa omaksutusta ratkaisusta poikkeamiseen. Poliisilaissa on nimittäin säädetty erikseen 4 luvun 2 §:ssä poliisin oikeudesta saada tietoa "viranomaiselta ja julkista tehtä-

vää hoitamaan asetetulta yhteisöltä". Tämä säännös poikkeaa olennaisesti tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä koskevasta poliisilain 4 luvun 3 §:stä. Viimeksi mainitun säännöksen, joka siis on periaatteellisenä mallina ehdotetulle 1. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:lle, mukaan tietojen saantia ei ole rajoitettu millään muulla tavalla kuin luettelemalla ne salassapitoperusteet (yritys-, pankki- ja vakuutuslainsäätämättä), jotka voidaan sivuuttaa. Sitä vastoin poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan voidaan sivuuttaa periaatteessa mikä tahansa salassapitoperuste ("...salassapitovelvollisuuden estämättä..."). On huomattava, että poliisilain pykälässä on tiedonsaantioikeutta rajoitettu toisella tavalla: poliisilla on oikeus saada tiedot ja asiakirjat, "jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttämistä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu".

Todettujen rajoitusten merkitys on lakivaliokunnan lausunnon perusteella vaikeaselkoinen kysymys. Hallintovaliokunta yhtyy lakivaliokunnan lausunnosta ilmenevään johtopäätökseen, että säännökset, jotka koskevat poliisin ja muiden viranomaisten oikeutta saada tietoja toisilta viranomaisilta, kaipaavat saadun selvityksen perusteella uudelleenpohdintaa, jota ei ole mahdollista suorittaa nyt vireillä olevan uudistushankkeen yhteydessä.

16 §. Ilmaisukielto. Ehdotetun lain 2 luvun 16 §:ssä säädetään ilmaisukiellosta esitutkinnassa. Esityksen perusteluiden (s. 33) mukaan ehdotettu sääntely vastaa asiallisesti, mitä ilmaisukiellosta säädetään esitutkintalain 11 luvun 5 §:ssä. Asianlaita ei kuitenkaan ole lakivaliokunnan lausunnon mukaan näin. Esitutkintalain säännöksen mukaan ilmaisukielto voidaan antaa esitutkintavaiheessa, mutta ei tätä ennen, kuten hallituksen esityksessä toisaalla todetaan (s. 33—34).

Saadun selvityksen perusteella säännöksen tarkoituksena on laajentaa ilmaisukiellon asettamismahdollisuus koskemaan myös tiedusteluvaiheen tiedonhankintaa. Ilmaisukielto voitaisiin antaa sekä ennen esitutkintakynnyksen ylit-

tymistä että esitutkintavaiheen aikana. Säännös on hallituksen esityksen mukaan tärkeä sen vuoksi, että sillä turvataan Tullin mahdollisuus selvittää tapausten taustoja esimerkiksi tutkinnan suuntaamiseksi vaarantamatta kuitenkaan mahdollista myöhemmin käynnistettävää esitutkintaa.

Lakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että säännöksessä ei, toisin kuin esitutkintalain 11 luvun 5 §:ssä, säädetä ilmaisukiellosta syyteharkinnan aikana. Lakivaliokunta pitää tätä epäkohtana ja katsoo, että säännöksen on syytä lisätä esitutkintalain 11 luvun 5 §:n mukainen säännös siitä, että syyteharkinnan aikana ilmaisukiellosta päättää syyttäjä. Tämä vastaa toimivallanjakoa esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä, eikä siitä poikkeamiselle Tullin toimiessa esitutkintaviranomaisena ole perusteita. Hallintovaliokunta yhtyy lakivaliokunnan kantaan ja ehdottaa 2 luvun 16 §:n 1 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

*"Jos Tullin suorittamassa tiedonhankinnassa henkilölle ilmaistaan muita kuin häntä itseään koskevia rikostiedusteluun tai tutkintaan liittyviä seikkoja, pidättämiseen oikeutettu tullimies voi kieltää häntä ilmaisemasta niitä sivullisille. **Syyteharkinnan aikana ilmaisukiellosta päättää syyttäjä esitutkintalain 11 luvun 5 §:n mukaisesti.**"*

3 luku. Salainen tiedonhankinta

4 §. *Televalvonta ja sen edellytykset.* Pykälän 1 momentti sisältää televalvonnan ja tunnistamistiedon määritelmät. Televalvonnan määritelmässä viitataan viestintämarkkinalakiin (393/2003), joka on kumottu 1 päivänä tammikuuta voimaan tulleella tietoyhteiskuntakaarella (917/2014). Tämän vuoksi televalvonnan käsitteen määritelmässä on tarpeen viitata viestintämarkkinalain sijasta tietoyhteiskuntakaareen. Tunnistamistiedon määritelmässä viitataan puolestaan sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 2 §:n 8 kohtaan. Koska myös kyseinen laki on tullut kumotuksi, on viittaus muutettava kohdistumaan tältä osin tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 koh-

taan mukautettuna kyseisen lainkohdan sanamuotoon.

6 §. *Televalvonnasta päättäminen.* Ehdotettu laki rikostorjunnasta Tullissa on hallituksen esityksen mukaan tarkoitettu säädettäväksi uutta poliisilakia ja uutta pakkokeinolakia esikuvana käyttäen (HaVM 42/2014 vp, LaVM 44/2010 vp). Hallituksen esityksessä on kuitenkin jäänyt huomioimatta näihin lakeihin niiden säätämisen jälkeen tehdyt muutokset. Tämän vuoksi ehdotetun 3 luvun 6 §:n 4 momentti, joka koskee televalvontaluvan antamista ja asiaa koskevan päätöksen ajallista kestoja, on johdonmukaista muotoilla voimassa olevan poliisilain 5 luvun 10 §:n 5 momenttia (laki 1168/2013) ja pakkokeinolain 10 luvun 9 §:n 3 momenttia (laki 1146/2013) vastaavalla tavalla seuraavasti:

*"Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan **ja lupa tai päätös voi koskea myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä** aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi."*

9 §. *Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset.* Säännösehdotuksen on tarkoitettu vastaavan poliisilain 5 luvun 13 §:ää (1168/2013) ja pakkokeinolain 10 luvun 12 §:ää. Mainitun tarkoituksen toteuttamiseksi lakiehdotuksen 9 §:n 1 momenttia hallintovaliokunta ehdottaa muutettavaksi kuulumaan seuraavasti:

*"Tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tarkkailussa voidaan **rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä** käyttää näköhavaintojen tekemiseen tai tallentamiseen kameraa tai muuta sellaista teknistä laitetta."*

Ehdotetun 9 §:n 4 momentin toisesta virkkeestä on lisäksi syytä poistaa "myöskään"-sana, jota ei ole vastaavassa poliisilain 5 luvun 13 §:n 4 momentissa (1168/2013) eikä pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n 4 momentissa (806/2011). "Myöskään"-sana ehdotetussa yhteydessä antaa sellaisen virheellisen vaikutelman, että tarkkailussa ja

suunnitelmallisessa tarkkailussa olisi aina kyse teknisen laitteen käyttämisestä.

11 §. Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Tulli saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa tullirikoksen estämiseksi momentissa tarkemmin mainituin edellytyksin. Perustelujen (s. 44) mukaan Tulli saisi käyttää peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi, mutta myös selvittämiseksi. Säännöksen perustelut ovat tältä osin virheelliset, koska lakiteksti rajaa Tullin toimivallan rikoksen estämiseen.

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut lakiehdotuksen 3. luvun 13 §:n kohdalla teknisen kuuntelun edellytyksiä. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen johtopäätökseen, että salakuljetus voidaan sisällyttää teknisen kuuntelun perusterikoksiin siten, että tekninen kuuntelu rajataan tapauksiin, joissa on kyse suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvästä salakuljetuksesta. Vastaava muutostarve sisältyy peiteltyä tiedonhankintaa koskevaan 1. lakiehdotuksen 3 luvun 11 §:n 2 momentin 3 kohtaan, jossa tosin ei ole kysymys varsinaisesta puuttumisesta luottamuksellisen viestin salaisuuteen, vaan yleisemmin perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän suojaan puuttumisesta. Tämän vuoksi peitelty tiedonhankinnan oikeuttaminen salakuljettamisen estämiseksi on perusteltua rajata samalla tavalla kuin teknisessä kuuntelussa. Hallintovaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 3 luvun 11 §:n 2 momentin 3 kohdan muuttamista perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Peiteltyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan 11 §:n mukaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa tullimiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja. Ehdotetun 3 momentin mukaan peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella. Tämä rajaus vastaa poliisilain 5 luvun 15 §:n 3 momenttia ja pakkokeinolain 10 luvun

14 §:n 3 momenttia. Hallintovaliokunta tähdentää, että perustuslakivaliokunta on pitänyt uuden pakkokeinolain eduskuntakäsittelyn yhteydessä asiaa koskevan maininnan lisäämistä lakiin perustuslaissa turvautun kotirauhan suojan kannalta välttämättömänä (PeVL 66/2010 vp, s. 8).

Esityksen perusteluissa (s. 44) lausutaan, että peiteltyssä tiedonhankinnassa saattaa syntyä tilanteita, joissa tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi tiedonhankintaa suorittavan virkamiehen tulee käyttäytyä luontevasti, jolloin toimintaan saattaa tapauskohtaisesti liittyä tarve käydä lyhytaikaisesti asunnossa. Hallintovaliokunta korostaa, että säädettävän lain nojalla peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa. Asiantilaa ei voida lakiehdotuksen perusteluilla muuttaa.

13 §. Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset.

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotettu pykälä on tarkoitettu vastaamaan poliisilain 5 luvun 17 §:ää ja pakkokeinolain 10 luvun 16 §:ää. Tämän vuoksi 13 §:n 1 momentin alkuun on syytä lisätä maininta rikoslain 24 luvun 5 §:stä. Myös ehdotetun lain johdonmukaisuus vaatii lisäyksen tekemistä, sillä teknistä katselua ja sen edellytyksiä koskevassa ehdotetussa 3 luvun 15 §:ssä on vastaavan kaltainen maininta rikoslain 24 luvun 6 §:stä. Hallintovaliokunta ehdottaa 3 luvun 13 §:n 1 momentin muuttamista kuumana seuraavasti:

"Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitettujen henkilön toiminnan selvittämiseksi."

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 3 luvun 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi teknisestä kuuntelusta, jolla tarkoitetaan tietyn henkilön

sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka laissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Kysymys on luottamukselliseksi tarkoitettujen viestien sisällön selvittämisestä, minkä johdosta perustuslakivaliokunta on arvioinut sääntelyn perustuslain mukaisuutta perustuslain 10 §:n 2 ja 3 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin salaisuuden kannalta.

Ehdotetun 3 luvun 13 §:n mukaisia teknisen kuuntelun peruserikoksia ovat: 1) tullirikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta; 2) tullirikokseksi katsottava huumausainerikos; 3) salakuljetus; ja 4) törkeä tulliselvitysrikos. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen, että salakuljetusta lukuun ottamatta mainitut peruserikokset ovat valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomia.

Sen sijaan ehdotetun 13 §:n 3 momentin 3 kohdassa mainittu salakuljetus on näitä asteikoltaan lievempi rikos. Salakuljetuksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kyse on yleisluonteinen tavaran laittoman maahantuonnin tai maasta viennin kriminalisointi ilman, että kyse olisi välttämättä erityisen vakavasta teosta. Salakuljetusta ei siten lähtökohtaisesti voida pitää yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavana rikoksena. Sääntelyn arvioinnissa on kuitenkin perustuslakivaliokunnan mielestä syytä ottaa huomioon yhtäältä perustuslaissa turvattu luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja ja toisaalta tämän oikeuden tietynasteista rajoittamista puoltavat vakavien rikosten selvittämisintressiin ja rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuuteen liittyvät hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet. Tästä syystä perustuslakivaliokunta katsoo, että salakuljetus täyttää perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset, jos sitä harjoitetaan osana järjestäytyntä rikollisuutta tai muutoin suunnitelmallisesti, ammattimaisesti tai laajassa mittakaavassa.

Sääntelyn ongelmallisuuden poistamiseksi hallintovaliokunta ehdottaa, että tekninen kuuntelu salakuljetusrikoksissa rajataan tapauksiin, joissa on kyse suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvästä salakuljetuksesta. Tämä vastaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp, PeVL 33/2013 vp) säädettyä peiteltyä tiedonhankintaa koskevan poliisilain 5 luvun 15 §:n 6 kohdassa varkauden ja kätkemisrikoksen osalta omaksuttua sääntelymallia.

17 §. Tekninen seuranta ja sen edellytykset.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Tulli saisi tullirikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai "henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai käyttämään" esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaan tiettyin edellytyksin. Samaa ilmaisua käytetään poliisilain 5 luvun 21 §:n 2 momentissa ja pakkokeinolain 10 luvun 21 §:n 2 momentissa. Esityksen perustelujen (s. 51) mukaan sen soveltamisalaan kuuluisivat myös tilanteet, joissa esine ei ole vielä henkilön hallussa, mutta perustellusti voidaan sen olettaa päätyvän hänelle myöhemmin. Samanlainen tulkinta on esitetty poliisilain ja pakkokeinolain pohjana olleissa hallituksen esityksissä (HE 224/2010 vp, s. 110 ja HE 222/2010 vp, s. 334). Hallintovaliokunta pitää tarpeellisena teknisen seurannan mahdollistamista tällaisissakin tilanteissa, mutta käytetty kielellinen ilmaisu ei ilmennä perusteluissa mainittua tarkoitusta. "Henkilön käyttämä esine" viittaa kielellisesti nykyhetkeen ja menneisyyteen, mutta ei tulevaisuuteen. Hallintovaliokunta ehdottaa 17 §:n 2 momentin sääntelyn tarkentamista ilmaisulla "haltuun todennäköisesti tulevaan".

19 §. Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset.

Ehdotettu pykälä on laadittu poliisilain 5 luvun 23 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 23 §:n mallin mukaisesti. Kohteena voi 19 §:n 3 momentin perustelujen (s. 53) mukaan olla myös laite tai ohjelmisto, jota henkilö ei vielä käytä, mutta tulee tulevaisuudessa käyttämään. Pykälän 3 momen-

tin lopun muotoilu on tältä osin seuraava: "Tulli saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan." Hallintovaliokunta katsoo, ettei säännöksen ilmaisu ole kielellisesti yhtä ongelmallinen kuin ehdotetussa 3 luvun 17 §:ssä, mutta siteeratusta virkkeestä on kuitenkin syytä käyttää ilmaisua "mainitun henkilön".

24 §. Peitetoiminnan toteuttaminen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Tullin rikostorjunnassa on uusina toimivaltuuksina mahdollista käyttää peitetoimintaa ja valeostoa. Ehdotuksen mukaan Tullin rikosentorjunta ei itse voi toteuttaa peitetoimintaa (1. lakiehdotuksen 3 luvun 24 §) tai valeostoa (1. lakiehdotuksen 3 luvun 33 §) lukuun ottamatta yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa valeostoa. Pääasiallisesti peitetoimintaa ja valeostoa toteuttaisi poliisi poliisilain säännösten mukaisesti, mutta ehdotetun lain 3 luvun 28 §:n 1 momentin ja 34 §:n 1 momentin mukaan Tullin rikosentorjunnan päällikkö päättäisi peitetoiminnasta ja valeostosta sekä niiden toteuttamista koskevan pyynnön esittämisestä.

Ehdotettu sääntely sisältää kuitenkin mahdollisuuden tullimiehen osallistumisesta rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi suoritettavaan peitetoiminnan toteutukseen poliisin esittämästä pyynnöstä (1. lakiehdotuksen 3 luvun 24 §:n 2 momentti). Tällöin tullimiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovellettaisiin, mitä poliisilain 5 luvun 28—30 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 27—29:ssä säädetään poliisimiehen oikeuksista ja velvollisuuksista.

Ehdotettua sääntelyä perustuslakivaliokunta on tältä osin tarkastellut lausunnossaan perustuslain 2 §:n 3 momentin näkökulmasta, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa käytännössään suhtautunut pidättyväisesti mahdollisuuteen poiketa toimivaltaisia viranomaisia koskevista lain säännök-

sista. Lähtökohtana on, että erityisesti perusoikeuskysymyksen sääntelyn yhteydessä toimivaltaisen viranomaisen tulisi ilmetä laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (esim. PeVL 9/2014 vp, s. 3/II, PeVL 3/2014 vp, s. 4/I, PeVL 32/2012 vp, s. 6 ja PeVL 2/2012 vp, s. 3).

Ehdotetussa 3 luvun 24 §:n 2 momentissa säädetään tullimiehen osallistumisesta rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi suoritettavan peitetoiminnan toteutukseen. Säännöksen sanamuodon perusteella on ilmeisesti mahdollista, että tullimies voisi poliisin pyynnöstä osallistua myös muita kuin tullirikoksia koskevaan peitetoimintaan. Toisaalta tullimies käyttäisi näissä tilanteissa poliisilain ja pakkokeinolain mukaisia toimivaltuuksia, jolloin esimerkiksi tullimiehen rikosentekokieltoa arvioitaisiin eri perustein kuin ehdotetun lain mukaisesti. Sääntelyä hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta täsmennettäväksi siten, että tullimiehen toimivaltuus 2 momentin mukaisissa tilanteissa rajoittuu tullirikosten estämiseen tai selvittämiseen ja tullimies ei yksinomaan poliisin pyynnöstä peitetoimintaan osallistuessaan muuttuisi peitetoimintaa toteuttavaksi poliisiksi.

30 §. Ratkaisu peitetoiminnan edellytyksistä.

Ehdotettu pykälä vastaa perustelujen mukaan soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 33 §:ää. Perusteluissa on (s. 59) lisäksi todettu, että jos poliisin toteuttamalla, tullirikoksen estämiseksi suoritettuna peitetoiminnalla saatua tietoa olisi tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä syyllisyyttä tukevana selvityksenä, poliisille pyynnön peitetoiminnasta esittäneen tullimiehen eli Tullin rikostorjunnan päällikön olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, olivatko ehdotetun lain 3 luvun 23 §:n 2 momentissa tarkoitettut peitetoiminnan edellytykset olemassa.

Poliisilain 5 luvun 28 §:n 2 momentin mukaan siinä tarkoitettua peitetoimintaa saadaan käyttää rikoksen estämiseksi ja poliisilain 5 lu-

vun 3 §:n mukaan myös siinä lueteltujen vakavien rikosten paljastamiseksi (HE 224/2010 vp, s. 114). Poliisin suorittamasta peitetoiminnasta esitutkinnassa eli rikoksen selvittämisessä säädetään sitä vastoin pakkokeinolain 10 luvussa. Nyt ehdotetussa laissa säädettäisiin "23 §:n 2 momentissa tarkoitetulla peitetoiminnalla" saadusta tiedosta. Viitatussa momentissa puolestaan säädetään henkilöön tullirikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi kohdistettavasta peitetoiminnasta. Näin ollen epäselväksi jää, soveltuuko ehdotettu 3 luvun 30 § siten kaikkeen peitetoiminnalla saatuun tietoon vai perustelujen mukaisesti vain rikoksen estämiseksi suoritetulla peitetoiminnalla saatuun tietoon.

Pakkokeinolain 10 luvun 32 §:ssä on säännös vastaavasta velvollisuudesta saattaa kysymys peitetoiminnan edellytysten olemassaolosta tuomioistuimen ratkaistavaksi. Sen mukaan asia on aina saatettava tuomioistuimeen, ei vain siinä tapauksessa, että tietoja on tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä syyllisyyttä tukevana selvityksenä. Peitetoimintaan kuuluvaa tiedonhankintaa ei saa edes aloittaa ennen kuin tuomioistuin on ratkaissut asian (HE 222/2010 vp, s. 343). Poliisilaissa ja ehdotetussa laissa rikostorjunnasta Tullissa on sitä vastoin kyse jälkikäteisestä tuomioistuinkontrollista, johon tulee ryhtyä vain silloin, kun tietoa on tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä sanotuin tavoin. Ehdotetusta 3 luvun 23 §:n 2 momentista ja pakkokeinolain 10 luvun 32 §:stä päätellen on kuitenkin johdonmukaista katsoa, että nyt ehdotetun lain tuomioistuinkontrolli on tarkoitettu myös tapauksiin, joissa tietoja on hankittu peitetoiminnalla rikoksen selvittämiseksi. Lakivaliokunnan lausuntoon viitaten hallintovaliokunta toteaa hallituksen esityksen perustelujen (s. 59) antavan asiasta harhaanjohtavan kuvan.

Hallintovaliokunta ehdottaa, että 3 luvun 30 §:n säännös muutetaan edellä mainituilla perusteilla kuulumaan seuraavasti:

*"Jos 23 §:n 2 momentissa tarkoitetulla peitetoiminnalla **tullirikoksen estämiseksi** saatua tietoa on tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä syyllisyyttä tukevana selvityksenä, toiminnasta päättäneen tul-*

limiehen on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, olivatko 23 §:n 2 momentissa tarkoitetut peitetoiminnan edellytykset olemassa. Jos kyse on peitetoiminnasta tullirikoksen selvittämiseksi, mainittujen edellytysten käsilläolo on aina saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi."

33 §. *Valeoston toteuttaminen.* Edellä 3 luvun 24 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa vastaavien muutosten tekemistä valeoston toteuttamista koskevan 3 luvun 33 §:n 2 momenttiin. Erityisesti koulutetun tullimiehen toimivaltuus osallistua poliisiin pyynnöstä valeostoon koskee vain tullirikoksen estämistä tai selvittämistä.

39 §. *Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytykset.* Ehdotetun 3 luvun 39 §:n 1 momentin mukaan tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Tullille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista tulli- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä.

Tullille kuuluu rikostorjunnan lisäksi myös muita tehtäviä, kuten tullin ja eräiden verojen määräämiseen liittyviä tehtäviä. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty perusteita ulottaa tietolähdetoimintaa tällaisiin tehtäviin. Lakivaliokunta ei siten pidä lausunnossaan säännöstä asianmukaisena. Tietolähdetoiminnan tulee rajoittua rikosten estämiseen ja selvittämiseen vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi luvun 32 §:ssä. Pykälän perusteluissakaan ei ole esitetty muita kuin rikostorjuntaan liittyviä näkökohtia (HE, s. 63; ks. myös yleisperusteluista esim. s. 14 ja 17—18). Hallintovaliokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon johdosta 3 luvun 39 §:n 1 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

*"Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Tullille laissa säädettyjen **tullirikostorjuntatehtävien** hoitamiseksi merkityk-*

sellisten tietojen vastaanottamista tullija muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä (tietolähde)."

41 §. Tietolähteen ohjatusta käytöstä päättäminen. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan antaa enintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Näin on säädetty alun perin myös poliisilain 5 luvun 42 §:n 2 momentissa ja pakkokeinolain 10 luvun 40 §:n 2 momentissa. Näitä lainkohtia on kuitenkin muutettu laeilla 1168/2013 ja 1146/2013 niin, että päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Sama enimmäismääräaika on ollut tarkoitus säätää myös lakiin rikostorjunnasta Tullissa, minkä vuoksi ehdotettua 2 momenttia tulee muuttaa. Lisäksi pykälän 3 momentin 4 kohta "toimenpiteen perusteena oleva tullirikos" on syytä muuttaa poliisilain 5 luvun 42 §:n 3 momentin 4 kohtaa (L 1168/2013) vastaavasti muotoon "toimenpiteen peruste" (ks. muutoksen perusteluista HaVM 20/2013 vp, s. 3).

43 §. Valvotusta läpilaskusta päättäminen. Ehdotetun pykälän perustelujen (s. 66) mukaan pykälä vastaisi asiallisesti poliisilain 5 luvun 44 §:ää. Poikkeuksena siitä ehdotettu pykälä ulotettaisiin perustelujen mukaan soveltumaan myös rikoksen selvittämisessä käytettävään valvotun läpilaskuun. Lakivaliokunta toteaa, ettei tämä seikka ilmene ehdotetusta 3 luvun 43 §:stä. Päinvastoin 3 luvun 42 §:n 2 momentissa on ehdotettu säädettäväksi, että Tulli saa käyttää valvottua läpilaskua nimenomaan tietynlaisten rikosten estämiseksi. Hallintovaliokunta toteaa tässä yhteydessä ainoastaan, ettei perusteluilla voida laajentaa valvotun läpilaskun käyttöalaa rikosten selvittämiseen.

53 §. Ylimääräisen tiedon käyttäminen. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 3 luvun 52 §:n mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty. Ehdotuksen 53 §:n 1 momentin mukaan

ylimääräistä tietoa saa käyttää tullirikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista tullirikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä lain 3 luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu. Momentissa sallittaisiin ylimääräisen tiedon käyttö myös muun rikoksen selvittämisen yhteydessä, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta ja jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Ehdotus on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen, koska siinä ei ole huomioitu perustuslakivaliokunnan poliisilain sekä esitutkinta- ja pakkokeinolain muutosesityksiä koskevia tuoreita lausuntoja (PeVL 32/2013 vp ja PeVL 33/2013 vp). Mainituissa lausunnoissa perustuslakivaliokunta on tarkastellut laajasti poliisilakiin ja pakkokeinolakiin ehdotettuja ylimääräisen tiedon käyttöä koskevia säännöksiä (PeVL 32/2013 vp, s. 5—7 ja PeVL 33/2013 vp, s. 5—7). Perustuslakivaliokunta on kyseissä lausunnoissa pitänyt poliisi- ja pakkokeinolakiin ehdotettua kahden vuoden enimmäisrangaistusvaatimusta ongelmallisena, koska se toisi sääntelyn piiriin useita sellaisia rikoksia, joita ei voida pitää perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettuina yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavina rikoksina. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt sääntelyä muutettavaksi siten, että edellytyksenä oleva enimmäisrangaistus on korkeampi. Perustuslakivaliokunnan mukaan hyväksyttävää ylimääräisen tiedon käyttämisen osalta on, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta. Estettä ei ole kuitenkaan sille, että säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisia yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat edellä mainittuihin rikoksiin ja jotka täyttävät perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset (PeVL 32/2013 vp, s. 7/I ja PeVL 33/2013 vp, s. 7/I).

Hallintovaliokunta ehdottaa 3 luvun 53 §:n muuttamista siten, että se täyttää perustuslakivaliokunnan edellyttämät vaatimukset.

Tältä osin on syytä todeta edellä lausuttua täydentäen, että hallituksen esityksen perustelujen mukaan ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva ehdotettu pykälä on tarkoitettu vastaamaan asiallisesti poliisilain 5 luvun 54 §:ää ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ää. Näitä lakeja on muutettu laeilla 1168/2013 ja 1146/2013. Ehdotettu säännös eroaa niistä olennaisesti.

Ensinnäkin ne asiat, jotka on hallituksen esityksessä sisällytetty pykälän 1 momenttiin, on poliisilain 5 luvun 54 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä jaettu kolmeksi eri momentiksi. Näin on lain selkeyden parantamiseksi syytä menetellä myös säädettävässä laissa rikostorjunnasta Tullissa. Toiseksi poliisilain 5 luvun 54 §:n 2 momentin ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momentin mukaan tapauksissa, joissa ylimääräisen tiedon käyttömahdollisuus on sidottu rikoksesta säädettyyn rangaistusasteikkoon, on vaatimukseksi asetettu, että rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Nyt käsiteltävänä olevassa 3 luvun 53 §:ssä rajaksi on ehdotettu kahta vuotta, kuten edellä lausutusta ilmenee.

Hallintovaliokunta (HaVM 29/2013 vp) ja lakivaliokunta (LaVM 17/2013 vp) hyväksyivät mietinnöissään niihin liittyvän perustuslakivaliokunnan kannan, ja sen mukaisesti nykyisin voimassa olevat poliisilain 5 luvun 54 § ja pakkokeinolain 10 luvun 56 § tulivat säädetyksi. Nyt säädettäväksi ehdotetussa laissa ei ole mahdollista poiketa tästä linjasta. Tämä ilmenee myös käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä koskevasta perustuslakivaliokunnan lausunnosta (PeVL 49/2014 vp). Saadun selvityksen mukaan nyt ehdotettuun lakiin ei ole myöskään tarvetta säätää poikkeuksia kolmen vuoden enimmäisrangaistuksen vaatimuksesta. Hallintovaliokunta katsoo lakivaliokunnan tavoin, että ylimääräisen tiedon käyttöä Tullissa koskeva 53 § tulee muuttaa kuulumaan seuraavasti:

"Ylimääräistä tietoa saa käyttää tullirikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista tullirikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu. (Poist.)"

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys tullirikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. (Uusi 2 mom.)

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa. (Uusi 3 mom.)

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina tullirikoksen estämiseksi, Tullin rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. (HE:n 2 mom.)

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Tullin toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle. (HE:n 3 mom.)

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä tullirikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä. (Uusi 6 mom. HE:n 5 mom.)"

54 §. Tietojen hävittäminen. Pykälän 2 momentin perustelujen (s. 73) mukaan ylimääräinen tieto voitaisiin 1 momentista poiketen kuitenkin säilyttää ja tallettaa rekisteriin, jos tieto koskisi ehdotetussa 53 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos rikos olisi tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitettua rikoksen estämiseksi.

Hallintovaliokunta ehdottaa 3 luvun 53 §:ään ehdottamiensa muutosten johdosta 54 §:n 2 momentissa viitattavan kokonaisuudessaan mainittuun 53 §:ään, ei ainoastaan sen 1 momenttiin. Lisäksi hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei lakitekstissä ole lainkaan mainintaa jälkimmäisistä säilyttämis- ja tallettamisperusteista eli rikoslain 15 luvun 10 §:stä.

55 §. Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen. Ehdotetun säännöksen viimeisen virkkeen mukaan "ennen tiedonhankintakeinon käytön keskeyttämistä saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa 53 §:n mukaan".

Pakkokeinolakiin (HE 14/2013 vp) ja poliisilakiin on aiemmin ehdotettu (HE 16/2013 vp) vastaavanlaista säännöstä. Perustuslakivaliokunnan (PeVL 32/2013 vp ja PeVL 33/2013 vp) mukaan pykälässä ei kuitenkaan ole kysymys laillisesti käytetyn salaisen tiedonhankintakeinon sivutuotteesta, vaan tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytöstä tilanteessa, johon tiedonhankintakeinoja ei ole hyväksytty käytettävän. Tällaisessa tilanteessa saatua tietoa ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida rinnastaa ylimääräiseen tietoon. Poliisilain 5 luvun 56 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 58 §:n viimeinen virke on tullut poistaa, minkä lakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat toteuttaneet (HaVM 20/2013 vp ja LaVM 17/2013 vp). Hallintovaliokunta ehdottaa, että kyseinen virke poistetaan myös nyt ehdotetusta 3 luvun 55 §:stä.

61 §. Korvaus teleyritykselle. Pykälän 1 momentin mukaan teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitettua viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista noudattaen viestintämarkkinalain 98 §:ää. Korvauksen suorittamisesta päättää toimenpiteen suorittanut Tullin rikostorjunnan yksikkö.

Koska viestintämarkkinalaki on kumottu uudella tietoyhteiskuntakaarella, hallintovaliokunta ehdottaa 61 §:n 1 momentissa viittauksen

kohdistamista mainitun säännöksen sijasta tietoyhteiskuntakaaren 299 §:ään.

4 luku. Vaitiolo- ja vaitiolo-oikeus

1 §. Vaitiolo- ja vaitiolo-oikeus. Ehdotetun pykälän 2 momentin perustelut (s. 79) ovat ristiriidassa ehdotetun lakitekstin kanssa. Momentin mukaan 1 momentissa säädetty vaitiolo- ja vaitiolo-oikeus olisi myös sillä, joka on työsopimussuhteessa Tulliin "tai joka on muutoin saanut tietoonsa Tullin salassa pidettävää tietoa". Tämä tarkoittaa ketä tahansa ilman, että asianomaisella edellytettäisiin olevan palvelus- tai vastaavaa suhdetta Tulliin. Perusteluissa tätä kohtaa tarkoittaen puhutaan henkilöstä, "joka hänelle myönnettyjen valtuuksien nojalla tai muulla perusteella suorittaa Tullille kuuluvaa tehtävää." Tällä on tarkoitettu muun muassa konsultteja sekä toisia viranomaisia. Perusteluissa ilmaistun rajauksen tulee ilmetä myös lakitekstistä, kun tämä on haluttu oikeustila. Tähän viittaa osaltaan myös 2 momentin lakitekstin viimeinen virke: "Vaitiolo- ja vaitiolo-oikeus on voimassa myös palvelussuhteen Tullissa päättyttyä."

Hallintovaliokunta ehdottaa sanamuodon täsmäyttämistä 4 luvun 1 §:n 2 momentissa lisäämällä toimeksiantosopimuksen perusteella saadun tiedon salassapitovelvollisuuden momenttiin ja poistamalla siitä muotoilun, joka "muutoin on saanut tietoonsa".

5 luku. Erinäiset säännökset

4 §. Asetuksenantovaltuudet. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvun 4 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää takavarikoidun tavaran luovuttamisesta, myymisestä, käyttämisestä ja menettämisestä. Lakiehdotuksen 2 luvun 10 § puolestaan sisältää perussäännöksen takavarikoidun tavaran luovuttamisesta, myymisestä, käyttämisestä tai menettämisestä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että takavarikoidun tavaran luovuttamista, myymistä, käyttämistä ja menettämistä koskeva sääntely on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta. Sääntelyä on arvioitava myös perustuslain

80 §:n 1 momentin kannalta. Sen mukaan asetuksia voidaan antaa perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Ministeriön asetuksella voidaan antaa vain teknisluonteisia täydentäviä määräyksiä, mutta laissa tulee olla riittävän täsmälliset perussäännökset asiasta. Näillä perusteilla hallintovaliokunta ehdottaa asetuksenantovaltuutta koskevaan 5 luvun 4 §:n 2 momentin johdantokappaleeseen liittäväksi täsmennyksen, että kysymys on "tarkempien" säännösten antamisesta.

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun 5 luvun 4 §:n 2 momentin 7 kohdassa on viitattu väärään säännökseen (2 luvun 3 §, pitää olla 2 luvun 5 §), mutta perussäännöksessä jo olevan asetuksenantovaltuutuksen vuoksi kohta on tarpeeton. Samoin 8 kohta on tarpeeton, koska asetuksenantovaltuus ilmenee jo perussäännöksestä (2 luvun 14 §:n 5 momentti). Näin ollen hallintovaliokunta ehdottaa mainittujen 7 ja 8 kohdan poistamista lakiehdotuksesta.

2. Laki tullilain muuttamisesta

17 c §. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan virkatehtävän kohteena olevan henkilön liikku- tai toimintavapautta saadaan rajoittaa tarkemmin säädetyn edellytyksin. Perusteluissa on (s. 90—91) todettu, että pykälän 3 momentissa viitataan muun muassa tutkintavankeuslain säännöksiin. Ehdotetussa laissa ei kuitenkaan ole tällaista viittausta — eikä 3 momenttia ylipäänsäkään.

4. Laki rajavartiolain muuttamisesta

44 §. *Esitutkinnan siirtäminen toiselle esitutkintaviranomaiselle.* Teknisenä huomiona hallintovaliokunta toteaa, että rajavartiolain (578/2005) 44 §:ää on muutettu 1.10.2014 voimaan tulleella lailla 749/2014, mikä ottaa huomioon hallituksen esitykseen sisältyvän rajavartiolain 44 §:n 1 momentin muotoilussa. Sanottu

merkitsee myös pykälän otsikon muuttamista muotoon "Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille" ja lisäksi johtolauseen tarkistamista.

5. Laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

4 §. *Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa.* Valvotusta läpilaskusta, sen edellytyksistä ja päätöksenteosta Rajavartiolaitoksessa säädetään rajavartiolain uudessa 43 a §:ssä (laki 749/2014). Tämän vuoksi ehdotetun 4 §:n 4 momentin viittaus tulee muuttaa kohdistumaan 41 §:n sijasta uuteen 43 a §:ään.

6. Laki pakkokeinolain muuttamisesta

10 luku. *Salaiset pakkokeinot*

14 §. *Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset.* Lailla 1069/2014 on muutettu 14 §:n 2 momenttia, minkä vuoksi kyseinen muutos on otettava huomioon lakiehdotuksen 14 §:n 2 momentin 4 kohdassa. Lisäksi johtolauseetta on tarpeen tarkistaa.

65 §. *Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta.* Ehdotettu 2 momentin muutos on muotoiltu epäjohdonmukaisesti. Ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriön "on annettava" vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomus muun muassa salaisten pakkokeinojen käytöstä, kun taas valtiovarainministeriö "antaa" vastaavan kertomuksen. Erilaiseen ilmaisutapaan ei ole asiallista perustetta. Säännöksessä on myös käytetty sisäministeriön vanhaa nimeä sisäasiainministeriö. Ehdotuksesta ei myöskään ilmene, kenelle valtiovarainministeriö kertomuksen antaa. Valiokunnan mielestä säännöksen 2 momentti tulee muuttaa kuulumaan seuraavasti:

"Sisäministeriön ja valtiovarainministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomus salaisten pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta. (Poist.)"

10. Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n muuttamisesta

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) on kumottu vuoden 2015 alusta tulleella tietoyhteiskuntakaarella, minkä vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen hylkäämistä.

11. Laki rikoslain 16 luvun muuttamisesta

16 luvun 4 b §. Niskoittelu tullimiestä vastaan. Rikoslain 16 lukuun on ehdotettu lisättäväksi uusi 4 b § niskoittelusta tullimiestä vastaan. Säännösehdotuksen perustelut (s. 96) ovat epäselvät. Ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan rangaistavaa olisi jättää noudattamatta tullimiehen tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antamaa käskyä tai kieltoa. Perustelujen mukaan kuvattuihin tilanteisiin soveltuu nykyään lähinnä tullilain 42 §:n 3 momentissa oleva säännös tullirikkomuksesta. Perusteluissa on kuitenkin todettu, että "lain nojalla annettujen käskyjen ja kieltojen tehosteena olisi jatkossakin voimassa olevan tullilain 42 §:n 3 momentin mukainen tullirikkomus".

Lakivaliokunnan lausunnon mukaan asianlaita ei voi olla näin. Tullirikkomuksesta voidaan tuomita vain sakkorangaistus, eikä säännöstä sovelleta, jos teosta muualla laissa säädetään ankarampi rangaistus. Tästä seuraa, että edellä todettuihin tilanteisiin soveltuisi vastaisuudessa nimenomaan uusi rikoslain 16 luvun 4 b §. Poikkeuksena tästä on törkeästä huolimattomuudesta tehdyt teot, joita rikoslakiin ehdotettu kriminalisointi ei kata. Lakivaliokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että tullilain 42 §:n 3 momentin (426/2009) mukainen tullirikkomus on ongelmallisena pidettävä blankorangaistussäännös ("rikkoo tullilainsäädännön mukaisen ilmoitustai muun velvollisuuden").

Lakiehdotuksen 4 b §:n 2 kohdan mukaan niskoittelusta voidaan tuomita rangaistukseen, jos estetään tullimiestä käyttämästä tullilain 14 §:ssä tai rikostorjunnasta Tullissa annettavan lain 2 luvun 14 ja 15 §:ssä säädettyjä toimival-

tuuksia. Saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää aiheellisenä rajata rikoslain 16 luvun 4 b §:n 2 kohtaa hallituksen esitykseen nähden.

Hallintovaliokunta ehdottaakin, että 16 luvun 14 b §:n 2 kohta muutetaan koskemaan tullilain osalta vain tilanteita, joissa kieltäydytään antamasta tullimiehelle tullilain 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Muiden tullilain 14 §:ssä tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön estämisen tilanteisiin sovellettaisiin rikoslain 16 luvun virkamiehen vastustamiseen liittyviä 1—3 §:ssä tarkoitettuja tekemuotoja. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 4 b § kuuluu seuraavasti:

"Joka

1) jättää noudattamatta tullimiehen tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon,

2) *kieltäytyy antamasta tullimiehelle tullilain (1466/1994) 14 §:n 1 momentin 6 kohdan tai rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (/) 2 luvun 14 ja 15 §:n mukaisesti pyydettyjä tietoja tai*

3) hälyttää aiheettomasti tullimiehen taikka antamalla vääriä tietoja vaikeuttaa Tullin toimintaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, niskoittelusta tullimiestä vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi."

Säätämisjärjestys

Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan 1. lakiehdotuksen 3 luvun 53 §:stä tekemän säätämisjärjestystä koskevan huomautuksen, minkä johdosta lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että 2., 3., 7.—9. ja 12.—17. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1, 4.—6. ja 11. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että 10. lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1

(Kuten HE)

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tullirikoksella:*

a) rikosta, jolla rikotaan sellaista tullilain tai muun lain säännöstä, jonka noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on Tullin tehtävänä (*poist.*);

(b—d kohta kuten HE)

(2—7 kohta kuten HE)

3 §

Tullin toimivalta

Tulli vastaa tullirikostorjunnasta siten kuin siitä tässä laissa tai muualla *laissa* säädetään.

Tulli on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen.

4 §

Tullirikostorjunnan tullimiehen tehtävät ja toimivaltuudet

(1 mom. kuten HE)

Tullirikostorjunnan tullimiehellä on Tullin suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä *esitutkintalain mukaisiin* tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää *pakkokeinolain mukaisia* pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa, jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä.

5—7 §

(Kuten HE)

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

1—5 §

(Kuten HE)

6 §

Toimenpiteistä luopuminen

Jos epäillystä rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja sitä on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, tullimies voi luopua esitutkinnan toimittamisesta tai jättää ilmoittamatta asian syyttäjälle. Tullimies voi kuitenkin antaa rikoksesta epäiltyä olleelle huomautuksen.

7—15 §
(Kuten HE)

16 §

Ilmaisukielto

Jos Tullin suorittamassa tiedonhankinnassa henkilölle ilmaistaan muita kuin häntä itseään koskevia rikostiedusteluun tai tutkintaan liittyviä seikkoja, pidättämiseen oikeutettu tullimies voi kieltää häntä ilmaisemasta niitä sivullisille. Syyteharkinnan aikana ilmaisukiellosta päättää syyttäjä esitutkintalain 11 luvun 5 §:n mukaisesti.

(2—5 mom. kuten HE)

3 luku

Salainen tiedonhankinta

Yleiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

Tiedonhankinta televerkoista

4 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnalla tarkoitetaan tässä laissa tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntakaassa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä te-

leosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Tunnistamistiedolla tarkoitetaan tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa (poist.) tietoa, jota (poist.) käsitellään viestien välittämiseksi.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

5 §
(Kuten HE)

6 §

Televalvonnasta päättäminen

(1—3 mom. kuten HE)

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja lupa tai päätös voi koskea myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

(5 mom. kuten HE)

7 ja 8 §
(Kuten HE)

Suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta ja tekninen tarkkailu

9 §

Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset

Tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tarkkailussa voidaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä käyttää näköhavaintojen tekemiseen kameraa tai muuta sellaista teknistä laitetta.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Tässä pykälässä tarkoitettua tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Teknistä laitetta ei saa (poist.) käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirau-

han suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa.

10 §
(Kuten HE)

11 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

(1 mom. kuten HE)

Tulli saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa tullirikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) *suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvään* salakuljetukseen; tai

(4 kohta kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

12 §
(Kuten HE)

13 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) *suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvään* salakuljetukseen; tai

(4 kohta kuten HE)

(5 mom. kuten HE)

14—16 §
(Kuten HE)

17 §

Tekninen seuranta ja sen edellytykset

(1 mom. kuten HE)

Tulli saa tullirikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai sellaisen henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai *haltuun todennäköisesti tulevaan* esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaa, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

18 §
(Kuten HE)

19 §

Tekninen laitetarkkailu ja sen edellytykset

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tullille voidaan antaa tullirikoksen estämiseksi lupa tekniseen laitetarkkailuun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 13 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Tulli saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua *mainitun* henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan.

20—22 §
(Kuten HE)

Peitetoiminta ja valeosto

23 §
(Kuten HE)

24 §

Peitetoiminnan toteuttaminen

(1 mom. kuten HE)

Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu tullirikostorjunnan tullimies voi osallistua *tullirikoksen* estämiseksi tai selvittämiseksi suoritettavan peitetoiminnan toteutukseen poliisin esittämästä pyynnöstä. Poliisin suorittaman *tullirikoksen* peitetoiminnan toteutukseen osallistuvan tullirikostorjunnan tullimiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä poliisilain (872/2011) 5 luvun 28—30 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 27—29 §:ssä säädetään poliisimiehen oikeuksista ja velvollisuuksista.

25—29 §
(Kuten HE)

30 §

Ratkaisu peitetoiminnan edellytyksistä

Jos 23 §:n 2 momentissa tarkoitettulla peitetoiminnalla *tullirikoksen estämiseksi* saatua tietoa on tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä syyllisyyttä tukevana selvityksenä, toiminnasta päätäneen tullimiehen on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, olivatko 23 §:n 2 momentissa tarkoitettut peitetoiminnan edellytykset olemassa. *Jos kyse on peitetoiminnasta tullirikoksen selvittämiseksi, mainittujen edellytysten käsilläolo on aina saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi.*

31 ja 32 §
(Kuten HE)

33 §

Valeoston toteuttaminen

(1 mom. kuten HE)

Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu tullirikostorjunnan tullimies voi osallistua *tullirikoksen* estämiseksi tai selvittämiseksi suo-

ritettavan valeoston toteutukseen poliisin esittämästä pyynnöstä. Poliisin suorittaman *tullirikoksen* valeoston toteutukseen osallistuvan tullirikostorjunnan tullimiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä poliisilain 5 luvun 35—38 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 34—37 §:ssä säädetään poliisimiehen oikeuksista ja velvollisuuksista.

34—38 §
(Kuten HE)

Tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku

39 §

Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytykset

Tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Tullille laissa säädettyjen *tullirikostorjuntatehtävien* hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista tulli- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä (*tietolähde*).

(2 ja 3 mom. kuten HE)

40 §

Tietolähdettä koskevien tietojen käsittely ja palkkion maksu

(Kuten HE)

41 §

Tietolähteen ohjatusta käytöstä päättäminen

(1 mom. kuten HE)

Päätös voidaan antaa enintään *kuudeksi* kuu-
kaudeksi kerrallaan.

Päätös tietolähteen ohjatusta käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

(1—3 kohta kuten HE)

4) toimenpiteen *peruste* (*poist.*);

(5—8 kohta kuten HE)

(4 mom. kuten HE)

42—43 §
(Kuten HE)

Yhteiset säännökset

44—52 §
(Kuten HE)

53 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää tullirikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista tullirikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu. *(Poist.)*

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys tullirikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. (Uusi 2 mom.)

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuvin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjauttamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa. (Uusi 3 mom.)

(4 ja 5 mom. kuten HE:n 2 ja 3 mom.)

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä tullirikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä. *(Uusi 6 mom. HE:n 4 mom.)*

54 §

Tietojen hävittäminen

(1 mom. kuten HE)

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa tullilaisissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee 53 §:ssä tarkoitettua rikosta. Tieto, jota ei ole talletettu rekisteriin tai liitet-

ty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita tullirikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

(3 mom. kuten HE)

55 §

Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai 4 §:ssä tarkoitettuihin tunnistamistietoihin taikka että 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta. *(Poist.)*

56—60 §
(Kuten HE)

61 §

Korvaus teleyritykselle

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitettusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista noudattaen *tietoyhteiskuntakaaren 299 §:ää*. Korvauksen maksamisesta päättää toimenpiteen suorittanut Tullin rikostorjunnan yksikkö.

(2 mom. kuten HE)

62—64 §
(Kuten HE)

4 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

1 §

Vaitiolovelvollisuus

(1 mom. kuten HE)

Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on *toimeksiantosopimuksen perusteella tai työsopimussuhteessa* Tulliin (*poist.*) saanut tietoonsa Tullin salassa pidettävää tietoa. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös *toimeksiantosopimuksen tai palvelussuhteen* Tullissa päätyttyä.

(3 mom. kuten HE)

2—6 §
(Kuten HE)

5 luku

Erinäiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

4 §

Asetuksenantovaltuudet

(1 mom. kuten HE)

Valtionvarainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

(1—5 kohta kuten HE)

6) toimenpiteiden kirjaamisesta.

(7 ja 8 kohta *poist.*)

5 §
(Kuten HE)

4.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rajavartiolain (578/2005) 10 §, 44 §:n 1 momentti sekä 78 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 10 § laissa 875/2011, 44 §:n 1 momentti laissa 749/2014 ja 78 §:n 1 momentti laissa 688/2009, seuraavasti:

10 §
(Kuten HE)

44 §

Rikosten ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja Tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa tarkoitetun tullirikoksen *ennalta estämisen ja selvittämisen* Tullille ja muun rikoksen

ennalta estämisen ja selvittämisen poliisille, jos asian tai sen edellyttämien *toimenpiteiden* laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen *viranomainen* sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa *rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen* siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

78 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

5.

Laki

poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) nimi-
ke, 1 §:n 1 momentti, 2 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 4 §:n 4 momentti,
sellaisena kuin niistä on 4 §:n 4 momentti laissa 881/2011, seuraavasti:

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta

1 §
(Kuten HE)

*Poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoi-
minta rikostorjunnassa*

4 §

*Menettely kansainvälisen valvotun läpilaskun
toteuttamisessa*

41 §:ssä, poliisilain (872/2011) 5 luvun 43 §:ssä,
rajavartiolain (578/2005) 41 §:ssä ja rikostorjun-
nasta Tullissa annetun lain (/) 3 luvun
42 §:ssä, sekä poliisin, rajavartiolaitoksen tai
Tullin suorittamaa valvottua läpilaskua koske-
vasta päätöksenteosta pakkokeinolain 10 luvun
42 §:ssä, poliisilain 5 luvun 44 §:ssä, rajavartio-
lain 43 a §:ssä ja rikostorjunnasta Tullissa an-
netun lain 3 luvun 43 §:ssä.

Valvotusta läpilaskusta ja sen edellytyksistä
säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

6.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 1 ja 14 §, 15 §:n 1 momentti ja 2 momentin 2 koh-
ta, 39 §:n 2 ja 4 momentti, 40 §:n 1 momentti ja 3 momentin 2 kohta, 47 §:n 2 momentti, 48 §:n 1 mo-
mentti, 56 §:n 4 momentti, 57 §:n 1 momentti sekä 65 §,

sellaisina kuin niistä ovat 14 § osaksi *laeissa* 438/2013 ja 1069/2014 sekä 56 §:n 4 momentti ja 57 §:n 1 momentti laissa 1146/2013, seuraavasti:

<p>10 luku</p> <p>Salaiset pakkokeinot</p> <p>1 § (Kuten HE)</p> <p>14 §</p> <p><i>Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset</i></p> <p>(1 mom. kuten HE)</p> <p>Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa, jos on syytä olettaa, että toimenpiteellä saadaan selvitystä:</p> <p>(1—3 kohta kuten HE)</p> <p>4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta <i>taikka kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terroristiryhmän rahoittamisesta, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;</i></p>	<p>(5—8 kohta kuten HE)</p> <p>(3 ja 4 mom. kuten HE)</p> <p>15, 39, 40, 47, 48, 56 ja 57 § (Kuten HE)</p> <p>65 §</p> <p><i>Salaisten pakkokeinojen käytön valvonta</i></p> <p>(1 mom. kuten HE)</p> <p><i>Sisäministeriön ja valtiovarainministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomus salaisten pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta. (Poist.).</i></p> <p>(3 mom. kuten HE)</p> <hr style="width: 10%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/> <p style="text-align: right;">Voimaantulosäännös (Kuten HE)</p>
--	--

11.

Laki

rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 16 lukuun uusi 4 b § seuraavasti:

<p>16 luku</p> <p>Rikoksista viranomaisia vastaan</p> <p>4 b §</p> <p><i>Niskoittelu tullimiestä vastaan</i></p> <p>Joka (1 kohta kuten HE)</p> <p>2) <i>kieltäytyy antamasta tullimiehelle tullilain (1466/1994) 14 §:n 1 momentin 6 kohdan tai ri-</i></p>	<p>kostorjunnasta Tullissa annetun lain (/) 2 luvun 14 ja 15 §:n mukaisesti pyydettyjä tietoja tai (3 kohta kuten HE)</p> <p>on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, niskoittelusta tullimiestä vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.</p> <hr style="width: 10%; margin-left: auto; margin-right: auto;"/>
---	--

HaVM 53/2014 vp — HE 174/2014 vp

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Mika Kari /sd (osittain)	Antti Lindtman /sd
jäs.	Maarit Feldt-Ranta /sd	Markus Lohi /kesk (osittain)
	Satu Haapanen /vihr	Tapani Mäkinen /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Mika Raatikainen /ps (osittain)
	Anne Holmlund /kok (osittain)	Kari Tolvanen /kok
	Reijo Hongisto /ps	Ulla-Maj Wideroos /r
	Risto Kalliorinne /vas	vjäs. Mikael Jungner /sd (osittain)
	Elsi Katainen /kesk	Arja Juvonen /ps (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.